

Zpráva o činnosti Archivu Národního technického muzea v Praze za rok 2016

Sídlo archivu a kontakty: Kostelní 42, 170 78 Praha 7

tel. +420 220 399 196, fax. +420 220 399 200,

archiv@ntm.cz, <http://www.ntm.cz/archiv-knihovna/archiv-ntm>

Zřizovatel: Ministerstvo kultury ČR, zřizovací listina č. j. 17476/2000 z 27. 12. 2000 ve znění rozhodnutí ministra kultury č. 24/2009 ze dne 22. 12. 2009.

Zařazení v organizační struktuře instituce: Národní technické muzeum – odbor vědeckého tajemníka – oddělení Archiv Národního technického muzea

Akreditovaný specializovaný archiv podle zákona č. 499/2004 Sb., § 80, odst. 4 (akreditace potvrzena ředitelem OASS MV ČR dne 2. 12. 2008, č. j. MV-70447-4/AS-2008).

Výroční zpráva Archivu Národního technického muzea za rok 2016 byla vyhotovena na základě odst. 1 a 2 § 62 zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Zpráva byla rovněž vyhotovena v souladu s metodickým návodem odboru archivní správy Ministerstva vnitra (č.j. AS-366/1-2005) ze dne 24. února 2005 - metodika zpracování výročních zpráv specializovaných, bezpečnostních a soukromých archivů.

I. Personální obsazení archivu NTM k 31. 12. 2016

vedoucí oddělení:

PhDr. Zdeněk Vácha

pracovníci:

PhDr. Romana Kmočová

Mgr. Kateřina Lounová (od 1. 11. na 0,5 úvazku)

Mgr. Zuzana Nedbalová (do 31. 10. 1, 0 úvazku, od 1. 11. na 0,5 úvazku)

Mgr. Jaromír Patočka, PhD.

PhDr. Adriana Šmejkalová (0,8 úvazku)

II. Celkové množství uložených archiválií

V Archivu NTM je k 31. 12. 2016 evidováno celkem 582 archivních souborů v celkové metráži 1931,91 bm; nezpracovaná část (314 archivních souborů) tvoří 1694,44 bm (87,70%), zpracovaná (169 archivních souborů, dalších 96 souborů je částečně zpracováno)

237,47 bm (12,29%), z toho inventarizovaná (48 archivních souborů) 42,86 bm (2,21%, resp. 18,04% ze zpracované části). Všechny archivní soubory jsou evidovány v evidenčním statusu 1 jako „archivní soubory v přímé péči instituce, uložené v instituci“.

Evidence v programu PEVA byla vykonávána průběžně, nově bylo zapsáno 9 fondů/sbírek, 56 listů NAD bylo průběžně aktualizováno.

Základní evidence archivních pomůcek obsahuje 273 archivních pomůcek.

II. 1 Řešení výsledků Generální inventury NAD

V rámci výsledků Generální inventury NAD, která v ANTM probíhala v letech 2012-2014, byly v roce 2016 vyvíjeny dvě rozsáhlejší aktivity.

II. 1. a) rušení některých archivních souborů převodem do jiného archivního souboru z důvodu přehodnocení významu archiválií

V rámci provádění Generální inventury NAD v letech 2012-2014 byla vytipována řada archivních souborů, které pro svůj obsah či minimální rozsah patří jako samostatné soubory zrušit a spojit je s jinými archivními soubory uvnitř ANTM. V roce 2016 bylo toto zrušení a spojení provedeno u následujících archivních souborů:

- do registratury Národního technického muzea (NAD 574) byl převeden soubor Statistika průmyslu v ČSR (NAD 334);
- do Sbírký výkresů, technické dokumentace, map a schemat (NAD 807) byly převedeny: Kottovský Jan (NAD 65), Lanové dráhy na Letnou a Petřín (NAD 523);
- do Sbírký oborové dokumentace (NAD 809) byly převedeny: Knížete Salma železářny a strojírna v Blansku (NAD 14), Světová výstava ve Vídni 1873 (NAD 176), Stanovy bratrských pokladen (NAD 258), Světová výstava v Paříži 1867 (NAD 300).

II. 1. b) Delimitace archivních souborů do jiných institucí

Delimitace některých archivních souborů či jejich částí do jiných veřejných archivů jako jeden z výsledků GI 2012-2013 byla zahájena delimitačním jednáním u fondu 241 Dreher Anton jun., Eugen, Theodor. Jednání mezi NTM a SOA Litoměřice dospělo do fáze vydání správního rozhodnutí odboru archivní správy a spisové služby MV ČR o převodu archiválií do péče jiného archivu (čj. MV-138595-2/AS-2016), do konce roku 2016 se však nepodařilo delimitační jednání uzavřít. Delimitaci tak bude možné dokončit až v roce 2017.

III. Výběr, zpracování a využívání archiválií

III. 1. a) Výběr archiválií ve skartačním řízení

V roce 2016 byl zahájen výběr archiválií ve skartačním řízení v úseku ekonomiky, personalistiky a správy budov. Skartační řízení bude dokončeno v roce 2017.

III. 1. b) Výběr archiválií mimo skartační řízení:

vnější změna č. 1/2016: 809 *Sbírka oborové dokumentace* – dar (Mojmír Stojan);

vnější změna č. 2/2016: 715 *Mackerle Julius, Ing.* – dar (Mojmír Stojan);

vnější změna č. 3/2016: 776 *Hanzelka Boleslav jun., prof. Ing. Dr. techn.* – dar (Mojmír Stojan);

vnější změna č. 4/2016: 873 *Hausman Jaroslav, Ing.* – dar (Mojmír Stojan);

vnější změna č. 5/2016: 874 *Přecechtěl Kazimír* -dar (Pavel Sviták);

vnější změna č.6/2016: 875 *Fotografia Praha, výrobní družstvo* – dar (NTM);

vnější změna č.7/2016: 857 *Sdružení automobilového průmyslu (AutoSAP), Praha* – dar (AutoSAP);

vnější změna č. 8/2016: 574 *Národní technické muzeum* – výběr mimo skartační řízení;

vnější změna č. 9/2016: 876 *Bílý Miroslav, Ing. - Miroslav Bílý, elektrotechnická továrna Horní Počernice* – dar (Miroslav Bílý ml.);

vnější změna č. 10/2016: 800 *Sbírka fotografií* – koupě (NTM);

vnější změna č. 11/2016: 809 *Sbírka oborové dokumentace* – dar (Jiří Ponížil);

vnější změna č. 12/2016: 882 *Bouda Jiří - sbírka dokumentů k dějinám kolejové dopravy* – koupě (Martin Bouda). Pozůstalost akademického malíře, grafika a ilustrátora Jiřího Boudy byla zakoupena na základě souhlasu Poradního sboru pro nákupní činnost NTM. Její jádro tvoří rozsáhlá unikátní sbírka s železniční tematikou systematicky budovaná od počátku padesátých let 20. století až do smrti Jiřího Boudy v roce 2015. Obsahuje řadu velmi cenných dokumentů a artefaktů z období devadesátých let 18. století až desátých let 21. století, z nichž řada má zcela zásadní význam pro poznání vývoje kolejové dopravy na území našeho dnešního státu. Zároveň zajímavým způsobem doplňuje dosud známé informace o malířském a grafickém díle Jiřího Boudy, zejména kontextu vzniku jednotlivých kreseb, maleb a grafických listů s železniční tematikou.

III. 1. c) Mimo výběru archiválií ve skartačním řízení i mimo ně byly do evidence NAD zaevidovány tyto fondy a sbírky:

877 Deyl Jaroslav (vymanipulován z 809 Sbírka oborové dokumentace);

878 Soukup Oldřich, Ing. (vymanipulován z 809 Sbírka oborové dokumentace);

879 Husník Antonín (vymanipulován z 809 Sbírka oborové dokumentace);

880 Novotný František (vymanipulován z 809 Sbírka oborové dokumentace);

881 Berounský Hugo (vymanipulován z 809 Sbírka oborové dokumentace).

III. 2. Zpracování a inventarizace archiválií

Zpracovávány/inventarizovány byly tyto fondy a sbírky:

540 ČKD (Patočka-Vácha, 2,0 bm, průběžná rekonstrukce archivního souboru dle původní pomůcky);

574 Národní technické muzeum (Vácha, 13,45 bm, zpracováváno průběžně);

621 Koblic Přemysl (Kmochová-Vrbová, cca 250 ks fotografií/0,1 bm, inventarizováno průběžně);

697 Soubor zahraničních patentových věstníků (Vácha, 0,2 bm, zpracováváno průběžně);

748 Sbírka technické dokumentace (Sbírka LA) (Patočka, cca 3000 tv, 1,5 bm, zpracováváno průběžně);

789 Sbírka ikonografických pramenů k dějinám techniky a průmyslu (Nedbalová, 59 ks, inventarizováno průběžně), dohledávány jednotliviny nenalezené při GI;

800 Sbírka fotografií (Nedbalová, 21 ks negativů a 136 ks pozitivů, inventarizováno průběžně), dohledávány jednotliviny nenalezené při GI;

807 Sbírka výkresů, technické dokumentace, map a schemat (Vácha, 0,1 bm, průběžná inventarizace);

809 Sbírka oborové dokumentace (Vácha, 4,18 bm, zpracováváno průběžně, dokončen MS 2. typu);

809 Sbírka oborové dokumentace – doprava letecká (Patočka, 8,9 bm, hrubé předtřídění);

810 Sbírka plaket, medailí, mincí a drobné plastiky (Hozák, 87 inv. č., průběžná inventarizace);

824 ČZ-Cagiva, a. s. Strakonice (Vácha, 10,5 bm, dokončen MS 2. typu);

826 Technometra Radotín, a. s. (Vácha, 0,44 bm, dokončen MS 2. typu);

857 Sdružení automobilového průmyslu, Praha (Vácha, 2,00 bm, dokončen MS 2. typu).

V průběhu roku 2016 byla prováděna především průběžná inventarizační práce v rámci rozsáhlejších archivních souborů.

Z archivních pomůcek, které byly v průběhu realizace GI NAD (2012-2014) dovedeny těsně před finální podobu, byla v roce 2016 vydána k používání pro badatele pouze pomůcka č. 328 – manipulační seznam 2. typu k archivnímu souboru *Technometra Radotín a. s.* (NAD 826) a č. 330 – manipulační seznam 2. typu k archivnímu souboru *ČZ-Cagiva, a. s. Strakonice* (NAD 824). Dále byla dokončena v roce 2015 rozpracovaná pomůcka č. 327 – manipulační seznam 2. typu k archivnímu souboru *Sdružení automobilového průmyslu, Praha* (NAD 857), do kterého byl zapracovány také archiválie získané pod vnější změnou č. 7/2016. K nově získané dílčí části *Sbírky oborové dokumentace* z oblasti domácích elektronických přístrojů (vnější změna č. 11/2016) byl vypracován rovněž manipulační seznam 2. typu.

V rámci inventarizace a revize *Sbírky ikonografických pramenů k dějinám techniky a průmyslu* byla dokončena revize velkoformátových archiválií (NAD 789/II) a reklamních hlavičkových papírů (NAD 789/III) a byla zahájena revize maloformátových archiválií (NAD 789/I). Ke všem revidovaným inventarizovaným archiváliím byly vyhotoveny studijní náhledy. Archiválie, které s ohledem na svou povahu patří do jiné sbírky, byly protokolárně převáděny. Jednalo se o převody především do *Sbírky fotografií* (NAD 800), *Sbírky výkresů, technické dokumentace, map a schemat* (NAD 807), *Sbírky oborové dokumentace* (NAD 809) a *Sbírky výstřížků, opisů a překladů* (NAD 854).

V rámci inventarizace a revize *Sbírky fotografií* (NAD 800) byla do Janusu převáděna kartotéka ke zbylým částem sbírky- formáty „5“ a „Eliška“ pro negativy a řada „P“ pro pozitivy. V současnosti jsou do elektronické podoby převedeny všechny kartotéční lístky k negativům a přibližně dvě třetiny k pozitivům. U formátů „5“ a „6“ byla dokončena fyzická revize, u formátu „Eliška“ byla na konci roku 2016 těsně před dokončením.

Při pokračujícím stěhování archiválií v rámci depozitářů byla nalezena dříve zpracovaná část archivního souboru *Dolové a průmyslové závody, a. s., Dolní Rychnov, dříve Johann David Starck* (NAD 74), což umožnilo vrátit do užívání pomůcku č. 103 a opětovně vykazovat archivní soubor jako částečně přístupný.

III. 3. Využívání archiválií, badatelské služby:

Prosincem 2016 končí badatelna druhý rok svého fungování po znovuotevření v lednu 2015. I nadále zajišťovala badatelské služby pro

dvě oddělení: Archiv Národního technického muzea (ANTM) a Archiv Muzea architektury a stavitelství při Muzeu architektury a stavitelství (MAS). Stejně jako v předchozím roce, i v roce 2016, byla archivní badatelna otevřena pro veřejnost dva dny v týdnu (úterý a středa, 9:00 – 17:00).

V rámci ANTM bylo v roce 2016 zaznamenáno celkem 443 návštěv (z toho 22 návštěv pracovníků NTM) 161 badatelů (z toho 9 pracovníků NTM). Ke studiu bylo předloženo 5894 manipulačních jednotek či souborů ze 111 fondů a sbírek (z toho 2465 položek pouze v digitální podobě), řada z nich vícekrát či více badatelům. Na přípravě materiálu badatelům a badatelkám se podílely všechny pracovnice a všichni pracovníci archivu. Celkem bylo zodpovězeno 215 dotazů týkajících se archivních fondů a sbírek, z nichž 210 bylo od badatelů mimo instituci a 5 od pracovníků NTM.

V rámci MAS bylo zaznamenáno celkem 218 návštěv (z toho 3 návštěvy pracovníků NTM) 130 badatelů (z toho 1 pracovník NTM). Ke studiu bylo předloženo 1628 manipulačních jednotek, resp. 21171 výkres ze 130 fondů a sbírek (z toho 347 pouze v digitální podobě). Na přípravě materiálu badatelům a badatelkám se podíleli oba pracovníci archivního pracoviště MAS. Celkem bylo zodpovězeno 197 dotazů týkajících se archivních fondů a sbírek, z nichž všechny byly od badatelů mimo instituci.

IV. Stav archiválií

Z celkového počtu 582 archivních souborů, které Archiv NTM vede v základní evidenci NAD, je 253 (43,47%) archivních souborů nepoškozeno a 329 (56,52%) archivních souborů poškozeno (především: voda, tj. povodeň 2002 (207/37,36%), trhliny a přelomení (103/18,59%, křehkost a lámavost (93/16,78%) či prach (81/14,62%)).

V roce 2016 byla zajištěna desinfekce cca 10 bm archiválií v kartonech a 7 ks velkoformátových archiválií.

V průběhu roku 2016 byly do nových archivních obalů přebaleny archiválie v kartonech i balících v souhrnné metrži cca 30 bm.

V průběhu roku 2016 bylo digitalizováno 1197 jednotlivin z 33 archivních fondů a sbírek. Všechny digitální kopie mají statut kopií studijních.

Potřebná metadata pro digitalizované archiválie připravovali příslušní správci archivních souborů, administrativní úkony spojené s uhrazením poplatků za digitalizované archiválie a jejich následné předání badatelům zajišťovala pracovnice badatelny PhDr. Adriana Šmejkalová. Případné publikování příslušných digitálních kopií archiválií bylo ošetřeno

smluvně. V roce 2016 bylo uzavřeno celkem 10 smluv o užití reprodukcí archiválií, jejichž vyhotovení zajišťoval vedoucí archivu PhDr. Zdeněk Vácha, který zároveň připravoval také smlouvy o užití reprodukcí sbírkových předmětů NTM, vyjma Muzea architektury a stavitelství a smluv s mediálními partnery NTM.

V. Konzervace a restaurování archiválií

V průběhu roku 2016 byla ve spolupráci s restaurátorským pracovištěm zahájena kontinuální očista negativů evidovaných ve Sběrce fotografií (NAD 800). Očištění a přebalení do nekyselého obalového materiálu bylo dokončeno u tzv. *Beerovy sbírky*, negativů „1“, „3“ a „4“, koncem roku 2016 se začalo pracovat na negativech „2“. Celkový počet takto ošetřených negativů všech typů (skleněných, listových, svitkových negativů a kinofilmů) byl cca 10 891 kusů.

V souvislosti s připravovanou zápůjčkou fotografií na výstavu „Kronikář nových časů. Malíř a kreslíř Hugo Boettinger (1880-1934)“, která se konala v Západočeské galerii v Plzni, bylo restaurátorským oddělením odborně opraveno 10 fotografií z let 1850-1930, které jsou součástí nezpracované části Sběrky fotografií (NAD 800).

V ostatních případech byly konzervátorské a restaurátorské zásahy prováděny pouze u jednotlivin.

VI. Odborné aktivity ANTM

VI. 1. Prezentační činnost

V roce 2016 nerealizovali pracovníci Archivu NTM žádnou výstavu v rámci NTM, ani se zásadním způsobem nepodíleli na přípravě výstav či expozic jiných organizací.

Archiv NTM se prezentoval na vlastních webových stránkách <http://www.ntm.cz/archiv-knihovna/archiv-ntm>.

VI. 2. Účast na výzkumných a přednáškových akcích

VI. 2. a) Přednášky:

Kmochová Romana – Vrbová Pavla. *Život v Praze ve fotografiích Přemysla Koblice*. Přednáška v rámci cyklu Hovory o Praze, NTM, 22. 2. 2016.

Kmochová Romana – Vrbová Pavla. *Ilustrovaný týdeník Letem světem a amatérská fotografie*. Přednáška v rámci pracovního setkání zájemců o historii fotografie z odborných pracovišť různých paměťových institucí pod záštitou Mgr. Petry Trnkové, PhD.,

kurátorky sbírky fotografií ÚDU AV ČR, Ústav dějin umění, 13. 10. 2016.

Vácha Zdeněk – Uhlíková Kristina: *Archivní fond versus dokumentační sbírky (výstřižkové archivy, fotokopie, opisy apod.), archivně-muzejní pojetí zpřístupnění*. Konference Zpracování složitých a rozsáhlých osobních a rodinných archivů se zřetelem k fondu Zdeněk Nejedlý, NAČR, 25. 10. 2016.

VI. 2. b) Granty a výzkumné projekty:

Kmochová Romana – Nedbalová Zuzana – Šmejkalová Adriana: vypracování a podání návrhu Standardního projektu s názvem Hugo Boettinger a železnice. Reflexe železnice jako společenského fenoménu v díle Hugo Boettingera, GAČR (č. 17-27735S). Projekt v soutěži neuspěl.

Pracovníci ANTM spolupracují při tvorbě hesel do Biografického slovníku českých zemí, který vydává Historický ústav Akademie věd České republiky, v. v. i. V roce 2016 byla odevzdána hesla Alfred Grotte (Adriana Šmejkalová), Evžen Gregor (Jaromír Patočka), Felix Goller (Zdeněk Vácha – Romana Kmochová), Václav Gutwirth (Romana Kmochová).

VI. 3. Bibliografie pracovníků

KMOCHOVÁ, Romana, „Čert jim měl rozuměti, večer se svadili, ráno zase smířili.“ Příběh manželství slánského měšťana Alexandra Albína z Jenčova a Evy Zumrové. *Slánský obzor*, 23 (123), 2015 (vyd. 2016), ISSN 1214-3847, s. 28–35.

ŠMEJKALOVÁ, Adriana, Komentář k lunárnímu snu Johannese Keplera. In: *Sny mezi obrazem a textem*, Tomáš Borovský – Radka Nokkala Miltová a kolektiv, Praha: Lidové noviny, 2016. ISBN: 978-80-7422-511-6.

VI. 4. Práce v interních orgánech NTM

Vácha Zdeněk – Redakční rada NTM, Rada pro sbírkotvornou činnost NTM

VI. 5. Pedagogická činnost pracovníků, exkurze

V roce 2016 nebyla konána žádná praxe studentů z vysokých škol.

V rámci studentských exkurzí bylo archivní pracoviště navštíveno celkem třikrát. Poprvé to byli 2. dubna 2016 studenti Katedry archivnictva a PVH Filozofické fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě s tajemníkem katedry Mgr. Jánem Valo, PhD. (k historii a činnosti archivu obecně), podruhé 2. června 2016 studenti modulu restaurování fotografií FAMU s MgA. Petrem Klimentem (struktura fondů a sbírek se zaměřením na fotografické archiválie) a potřetí 3. června 2016 studenti katedry

archivnictví a PVH Filozofické fakulty Univerzity Karlovy s PhDr. Miladou Sekyrkovou, CSc. (o archivu a jeho pramenech k dějinám techniky). Ve všech případech se návštěv ujal vedoucí archivu PhDr. Zdeněk Vácha, v posledním spolu s ředitelem Muzea elektrotechniky a médií NTM Mgr. Hynkem Strítěským.

VI. 6. Členství ve vědeckých a kulturních institucích, organizacích apod.

Vácha Zdeněk: Česká archivní společnost (skupina specializovaných archivů)

Vácha Zdeněk: člen širší komise projektu TAČR TB0200MV026 Vývoj software pro popis archiválií na základě Základních pravidel pro zpracování archiválií metodou PCP (ELZA)

VII. Ostatní činnost pracovníků archivu

V souvislosti s plánovaným zavedením elektronické spisové služby v NTM byla jmenována pracovní skupina, jejímiž členy jsou kromě vedoucího oddělení informačních služeb Mgr. Waltra Schorgeho a náměstkyně GŘ pro ekonomiku Ing. Ivy Cacarové, také dva pracovníci archivu, vedoucí archivu PhDr. Zdeněk Vácha a PhDr. Romana Kmochová. Do konce roku 2016 byla shlédnuta prezentace a praktická ukázka systémů nabízených firmou Pilscom, Gordic a ICZ. V následujícím roce bude pokračovat práce na specifikaci požadavků tak, aby bylo možno vypsát výběrové řízení na dodavatele SW.

Všechny pracovnice a všichni pracovníci archivu se v průběhu roku 2016 podíleli na předávání bývalé archivní knihovny Knihovně NTM. Vzhledem k dlouhodobému nevhodnému uložení knihovny ve starých plechových halách, kam byly knihy uloženy v souvislosti s nutným vystěhováním bývalého depozitáře v Úholičkách v roce 1973 a areálu Invalidovny v roce 2002, bylo třeba připravit knihy na desinfekci a následné mechanické očištění. Při přípravě na desinfekci bylo ve spolupráci s pracovníky Knihovny NTM prováděno základní rozřídění knih tak, aby svazky, o něž nemá knihovna s ohledem na duplicitnost či tematické zaměření zájem, mohly být v budoucnu nabídnuty jiné instituci. Předání bývalé archivní knihovny spojené se základním rozříděním bude dokončeno v roce 2017.

PhDr. Zdeněk Vácha, vedoucí Archivu Národního technického muzea
dne 29. 2. 2016